

An Analytical-descriptive Study of School-based Management's Research; with Emphasis on its Concept and Implications in Education

M.S. Ghoraishi khorasgani* & M. Lashgari¹

- * Corresponding Author: Assistant Professor, Department of Educational Sciences, Faculty of Educational Sciences and Psychology, University of Alzahra, Tehran, Iran.
Email: m.ghoraishi@alzahra.ac.ir
- 1. Graduated of Educational Management, Department of Educational Sciences, Faculty of Educational Sciences and Psychology, University of Alzahra, Tehran, Iran.

Abstract

Type of Article: Scientific- Research

Objective: The purpose of this study was to study the research process in school-based management with emphasis on its concept and implications in education.

Materials and Methods: The purpose of the present study is applied one; it has been conducted through a mixed approach and descriptive-analytical method. The research population consisted of 1184 scientific documents indexed in the WOS database. Accordingly, the retrieval of the records of the present study was searched and filtered based on the keyword "school-based management" in the 2000-2020 period. To analyze the data and to find the most productive journals, countries, authors, the process of publishing articles, institutions and the pattern of cooperation between countries, the most frequent words and the evolution of the most frequent words and the semantic sphere governing the concept of school-based management and various bibliographic techniques and social networks were utilized. To validate the research data, the two methods of peer review and review by three scientometrics experts familiar with bibliographic techniques were applied.

Discussion and Conclusion: The results showed that in terms of quantity, school-based management articles had a growing trend in the period from 2010 to 2020. The articles in the field of school-based management were presented in the form of complete scientific research and review articles. The most cited journals were in the United States, the United Kingdom, and Australia, respectively, and in the universities of Michigan, the University of Rochester, the University of Carolina, and Yale University. Researchers in the United States, China, the United Kingdom, and Australia also contributed the most international collaboration in terms of international collaboration. In the treasury of keywords used in the research of the study area, the concept of school-based management has been used mainly in interaction with the concepts of school-based management, decentralization, management, leadership, school autonomy, responsibility, school principal, participation, school governance, and teachers. In general, from the total data extraction, considering the concept of school-based management, there has been an increasing trend. The results, perhaps indicate the increasing importance of the field under study. On the other hand, it expresses the importance of the position of education in the world and its educational role by emphasizing the social, economic, cultural, and political education of the responsible citizen.

Key word: School-based Management, Education, Bibliographic Mapping.

مدیریت و برنامه ریزی در نظام های آموزشی

DOI: 10.52547/MPES.15.1.153
ISSN: 2423-5261
E-ISSN: 2538-6344

مدیریت و برنامه ریزی در نظام های آموزشی

بهار و تابستان ۱۴۰۱
دوره ۱۵، شماره ۱ (پیاپی ۲۸)
صفحات: ۱۵۳-۱۷۲

دریافت مقاله: ۱۴۰۰/۳/۲۳ بازنگری مقاله: ۱۴۰۰/۶/۶
پذیرش مقاله: ۱۴۰۰/۶/۹ چاپ مقاله: ۱۴۰۱/۱/۱

مطالعه تحلیلی-توصیفی پژوهش های حیطه مدیریت مدرسه محور؛ با تأکید بر مفهوم و دلالت های آن در آموزش و پرورش

مریم سادات قریشی خوراسگانی* و معصومه لشگری^۱

* نویسنده مسئول: استادیار گروه مدیریت و برنامه ریزی آموزشی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه الزهرا (س)، تهران، ایران
m.ghoraishi@alzahra.ac.ir

۱. کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی، گروه مدیریت و برنامه ریزی آموزشی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه الزهرا (س)، تهران، ایران

چکیده

هدف: هدف از انجام پژوهش حاضر، مطالعه روند پژوهش های حیطه مدیریت مدرسه محور با تأکید بر مفهوم و دلالت های آن در آموزش و پرورش بوده است.

مواد و روش ها: پژوهش حاضر به لحاظ هدف، کاربردی؛ از نظر رویکرد ترکیبی و به روش توصیفی-تحلیلی انجام شده است. جامعه پژوهش متشکل از ۱۱۸۴ سند علمی بود که در پایگاه WOS نمایه شده است. بر این اساس، بازبایی رکوردهای پژوهش حاضر، بر مبنای کلمه کلیدی «مدیریت مدرسه محور» در بازه زمانی سال های -۲۰۲۰ تا ۲۰۰۰ جستجو و فیلتر شد. برای تجزیه و تحلیل داده ها، به منظور یافتن پرثمرترین مجلات، کشورها، نویسندگان، روند انتشار مقالات، مؤسسات و الگوی همکاری بین کشورها، پرتکرارترین کلمات و روند تحول کلمات پرتکرار و سپهر معنایی حاکم بر مفهوم مدیریت مدرسه محور از نرم افزار VOS viewer و تکنیک های مختلف کتاب شناختی و شبکه های اجتماعی بهره گرفته شد. برای اعتباربخشی داده های پژوهش، از دو روش بازبینی توسط همکار و بازبینی توسط سه متخصص علم سنجی و مطلع از تکنیک کتاب شناختی استفاده شد.

بحث و نتیجه گیری: نتایج نشان داد به لحاظ کمیت، مقالات مدیریت مدرسه محور در بازه زمانی سال های ۲۰۱۰ تا ۲۰۲۰ روند رو به رشد داشته است. مقالات حیطه مدیریت مدرسه محور در قالب مقالات کامل علمی-پژوهشی و مروری ارائه شده بود. پراستادترین مجلات به ترتیب به کشورهای آمریکا، انگلستان و استرالیا و به دانشگاه های میشیگان، روچستر، کارولینا و دانشگاه ییل آمریکا اختصاص داشت. هم چنین، در خصوص همکاری های بین المللی، بیشترین همکاری در انتشار مقالات به ترتیب به پژوهشگران کشورهای آمریکا، چین، انگلستان و استرالیا تعلق داشت. در خزانه کلمات کلیدی به کار رفته در پژوهش های حیطه مورد مطالعه، مفهوم مدیریت مدرسه محور عمدتاً در تعامل با مفاهیم «مدیریت مدرسه محور، تمرکززدایی، مدیریت، رهبری، خودمختاری مدرسه، مسئولیت، مدیر مدرسه، مشارکت، حاکمیت مدرسه، معلمان» به کار رفته است. به طور کلی، از مجموع داده های استخراج شده می توان دریافت، توجه به مفهوم مدیریت مدرسه محور، روند افزایشی داشته است. نتایج حاصله، شاید از یک سو، حاکی از اهمیت بیش از پیش حیطه مورد مطالعه است. از سوی دیگر، بیانگر اهمیت جایگاه آموزش و پرورش در دنیا و نقش تربیتی آن با تأکید بر تربیت اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، سیاسی شهروند مسئول است.

کلید واژه: مدیریت مدرسه محور، آموزش و پرورش، تحلیل کتاب شناختی.

مقدمه

پژوهش زیربنای پیشرفت هر جامعه است. به طوری که در دنیای امروز، کشورهایی که به پیشرفت خود بها می‌دهند، در برنامه‌ریزی‌های استراتژیک و سیاست‌گذاری‌های علمی، پژوهش در حیطه‌های مختلف را نخستین اولویت خود قرار می‌دهند. به عبارتی دیگر می‌توان گفت، پیشرفت‌ها زاییده پژوهش‌های گسترده علمی هستند. چرا که از یک سو، کمک می‌کند تا به آخرین نتایج و وضعیت دانش فعلی در حیطه مورد مطالعه دست یابیم و از سوی دیگر، دیدگاه جامعی در خصوص چگونگی گسترش یا کم‌رنگ شدن و زوال دانش در حیطه‌های مختلف را در اختیار ما قرار می‌دهد (طباطبایی، ۱۳۹۵؛ ستاری، خدابنده لو و لشگری، ۱۳۹۹). بر این اساس، از آنجا که نظام آموزشی به‌ویژه آموزش و پرورش، عهده‌دار تربیت سرمایه انسانی کشورها است و زیربنای سایر نظام‌ها محسوب می‌شود، ضرورت توجه به امر پژوهش در راستای شناسایی آسیب‌ها، ضعف‌ها و قوت‌های آن، توجه دوچندان را می‌طلبد. چرا که پژوهش در این حیطه، می‌تواند ائتلاف وقت، سرمایه و اندیشه را به میزان زیادی کاهش داده و ما را در رسیدن به اهداف یاری رساند.

یکی از حیطه‌های قابل‌تأمل و بااهمیت در نظام آموزش و پرورش، مدیریت مدرسه‌محور^۱ است. مدیریت مبتنی بر مدرسه یک مدل مدیریتی است که اختیارات و مسئولیت بیشتری را به مدارس می‌دهد تا دسترسی اعضاء جامعه به تعلیم و تربیت باکیفیت تضمین گردیده و مشارکت مستقیم مردم در اداره مدارس براساس سیاست‌های ملی بهبود یابد. برخی از دلایل استفاده از این روش تمرکززدایی^۲ و واگذاری اختیارات به مدارس، استقلال مالی مدارس^۳، افزایش بودجه تخصیص‌یافته، توانمندسازی معلمان، ملزم نمودن انجمن‌ها به مشارکت و همراهی در مدیریت مدرسه، ایجاد زیرساخت‌هایی برای بهبود وضعیت تحصیلی دانش‌آموزان است (روهما، هاراپان، وردیا^۴، ۲۰۲۰).

علی‌رغم اهمیت مدیریت مدرسه محور به‌عنوان یکی از مهم‌ترین مفاهیم آموزش و پرورش که پرداختن و پژوهش در این حیطه می‌تواند از یک سو، به بهبود عملکرد مدیران، معلمان و کیفیت مدارس بینجامد تا دانش‌آموزان بتوانند بهتر یاد بگیرند و نتایج رضایت‌بخشی کسب نمایند (باستمی، اسناوی، نور، سیفول و ملور مد^۵، ۲۰۱۹) و از سوی دیگر، واگذاری اختیارات به ذینفعان در سطح مدرسه منجر به افزایش مشارکت و مسئولیت‌پذیری آن‌ها شود (بندور، همسل و فورینتو^۶، ۲۰۲۱)؛ اما مطالعات و جستجو در پایگاه‌های علمی معتبر وب آو ساینس^۷ و اسکوپوس^۸ که از مهم‌ترین پایگاه‌های داده‌های کتاب‌شناختی هستند (ژو و لیو^۹، ۲۰۲۰). حاکی از آن است، پژوهش جامعی که بیانگر وضعیت کلی پژوهش‌ها براساس ملاک‌های مطالعه روند پژوهش‌ها در حیطه مدیریت مدرسه محور، میزان مقالات در طول زمان، نوع و قالب نشریات، کشورها، دانشگاه‌ها، مؤسسات، نشریات و همکاران تولیدکننده پژوهش‌ها باشد، یافت نشد و از دید پژوهشگران نظام آموزشی مغفول مانده است. این در حالی است که نتایج پژوهش‌هایی از این دست می‌تواند اطلاعات دقیق در خصوص هر یک از ملاک‌های مذکور در اختیار پژوهشگران و دست‌اندرکاران نظام آموزشی به‌ویژه افراد و گروه‌های مرتبط با آموزش و پرورش قرار دهد. هم‌چنین، دیدگاه جامع و اطلاعات جزئی در خصوص مفهوم مدیریت مدرسه‌محور و دلالت‌های حاصل از آن می‌تواند برای مدیران نظام آموزشی به‌ویژه مدیران مدارس سودمند باشد. از این رو، بررسی جامع‌نگر پژوهش حاضر در حیطه مدیریت مدرسه را می‌توان جنبه

-
1. school-based management	2. decentralization
3. financial independence of schools	4. Rohma, Harapan & Wardiah
5. Bustami, Asnawi, Nur, Saiful & Melor Md	
6. Bandur, Hamsal & Furinto	
7. Web of Science	
8. Scopus	
9. Zhu & Liu	

جدید و نوآورانه آن قلمداد کرد.

براساس آنچه گفته شد، از آنجاکه از یک‌سو، تکنیک کتاب‌شناختی معمولاً برای ارزیابی مقالات پژوهشی و ارائه اطلاعات در مورد روند رشد آن‌ها استفاده می‌شود (کوساوغلو، رحیمی، اوکوموس و لیو، ۲۰۱۶؛ چونگ، چونگ، هو و هو، ۲۰۱۱). از سوی دیگر، نقش‌برداری کتاب‌شناختی یکی از ابزارهای با کاربرد گسترده در تولیدات علمی است که هدف آن ارائه نمایی از ساختار متون علمی در حیطه مورد مطالعه است. با کمک این نقشه‌ها می‌توان میزان ارتباط حیطه‌های پژوهشی را در یک رشته علمی را نمایش داد (ون اک، والتمن، نویونز و باتر، ۲۰۲۰)؛ بنابراین، با توجه به اهمیت مدیریت مدرسه‌محور به‌عنوان راهبردی برای تسهیل دسترسی به اهداف آموزش و پرورش (ریسوانتی، ریدوان، سوکامتو و حریری، ۲۰۱۹)، در پژوهش حاضر سعی شد با کمک نقشه‌برداری کتاب‌شناختی، روند مطالعات حیطه مدیریت مدرسه‌محور با تأکید بر مفهوم و دلالت‌های آن در آموزش و پرورش مورد بررسی قرار گیرد.

از این‌رو، سؤال‌های اصلی پژوهش حاضر بدین‌گونه مطرح می‌شوند که؛

۱. مقالات منتشرشده در حیطه مدیریت مدرسه‌محور در بازه زمانی سال‌های (۲۰۲۰-۲۰۰۰) در چه وضعیتی قرار دارند؟
۲. اسناد منتشر شده در حیطه مدیریت مدرسه‌محور به لحاظ نوع و تعداد کدام‌اند؟
۳. پراستنادترین نشریات کدام‌اند و در کدام کشورها قرار دارند؟
۴. کشورهای تولیدکننده باکیفیت‌ترین مقالات در حیطه مدیریت مدرسه‌محور کدام‌اند؟
۵. برترین دانشگاه‌های تولیدکننده بیشترین مقالات در حیطه مدیریت مدرسه‌محور کدام‌اند؟
۶. برترین پژوهشگران در حیطه مدیریت مدرسه‌محور چه کسانی هستند؟
۷. برترین همکاری‌ها به کدام پژوهشگران در کدام کشورها اختصاص دارد؟
۸. پرکاربردترین کلمات در میان کلمات کلیدی پژوهشگران کدام‌اند؟
۹. سپهر معنایی حاکم در پرکاربردترین کلمات کلیدی چگونه است؟
۱۰. وضعیت مفهوم مدیریت مدرسه‌محور در میان مفاهیم کلیدی آموزش و پرورش چگونه است؟
۱۱. مفهوم‌پردازی علمی حاکم بر مدیریت مدرسه‌محور چگونه است؟

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

مدرسه از مهم‌ترین نهادهای اجتماعی، تربیتی، آموزشی و اصلی‌ترین رکن تعلیم و تربیت است که به‌منظور تربیت صحیح دانش‌آموزان در ابعاد دینی، اخلاقی، علمی، آموزشی، اجتماعی، کشف استعدادها و هدایت رشد متوازن روحی، معنوی و جسمانی آنان براساس اهداف مصوب دوره‌های تحصیلی و برابر ضوابط و دستورالعمل‌های وزارت آموزش و پرورش تأسیس و اداره می‌شود. با توجه به ابعاد متعدد تربیتی و حیطه‌های مختلف آموزشی، نیاز است تا سبک مدیریتی مطلوب و مناسب هدایتگر آن باشد، از جمله این سبک‌ها مدیریت مدرسه‌محور است (کرمی و نصیری، ۱۳۹۸).

مدیریت مدرسه‌محور، به‌عنوان الگویی جدید در مدیریت مدارس مطرح شده است (تانسیری و بونگ، ۲۰۱۸) و در آن تمایل زیادی به سمت واگذاری تصمیمات به مدارس برای ارتقای کیفیت آموزش و پرورش دیده می‌شود (آلیمای و فلوید، ۲۰۱۹). به‌عبارتی دیگر، مدیریت مدرسه‌محور یکی از مدل‌های سیستم مدیریت مدرسه است که اختیارات گسترده‌تری به مدرسه می‌دهد تا فعالیت‌های مدرسه را با توجه به پتانسیل، خواسته‌ها و نیازهای مدرسه مدیریت کنند بدون اینکه که تضادی با مقررات قابل اجرا

در مدرسه داشته باشد (ریسوانتی و همکاران، ۲۰۱۹)؛ بنابراین، مدیریت مدرسه‌محور را می‌توان به‌عنوان مسئولیت مدیر مدرسه برای اعمال استقلال در تصمیم‌گیری در همه امور مربوط به سازمان مدرسه، تعریف کرد. این امور در یک مدرسه شامل مدیریت، برنامه درسی، امور دانش‌آموزان، مشارکت معلمان، والدین و دانش‌آموزان و همکاری با اداره آموزش و پرورش است (عیسی، میدین و عبدالله، ۲۰۲۰).

از دیدگاه سانتینز، آبرو-لسترا و اودونوگو^۲ (۲۰۱۴)، مدیریت مدرسه‌محور تجدید ساختار نظام آموزش و پرورش در جهت افزایش انعطاف‌پذیری، عدم تمرکز و تفویض اختیار به مدارس است، به‌نحوی که با نزدیک نمودن محل اتخاذ تصمیم‌ها به محل اجرای آن و اتخاذ تصمیم به شیوه گروهی و مشارکت‌جویانه توسط کسانی که بیشترین اطلاعات درباره نیازمندی‌های مدرسه و شرایط حاکم بر آن را برخوردارند (شامل والدین، دانش‌آموزان، معلمان، کارکنان ستادی، گروه‌های ذی‌نفع جامعه از جمله صاحبان صنایع و سایر سازمان‌ها) سبب می‌شود، استقلال، مسئولیت‌پذیری و پاسخگویی مدرسه افزایش و کیفیت و اثربخشی آموزش‌ها بهبود یابد.

ساوادا، آیدا، گریفین، کوزوکا و همکاران^۳ (۲۰۱۶) معتقدند، مدرسه‌محوری به عوامل اصلی مدرسه یعنی مدیران، معلمان، والدین و افراد محلی این فرصت را می‌دهد تا کنترل بیشتری بر آنچه در مدارس اتفاق می‌افتد، داشته باشند و کنترل مرکزی را به کنترل مدرسه‌ای تبدیل می‌کند. به‌عبارتی دیگر، مدیریت مدرسه‌محوری، انعطاف‌پذیری مدرسه در تعیین برنامه درسی و آموزشی، افزایش قدرت مدیران در برابر کارکنان، مشارکت اولیاء در مدیریت مدرسه و قدرت مالی را شامل می‌شود (گرینشتاین و گیتون^۴، ۲۰۱۸). از دیدگاه نوید^۵ (۲۰۰۲)، در ایجاد نظام مدیریت مدرسه‌محور عوامل متعددی از جمله؛ تغییر در ساختار تصمیم‌گیری، واگذاری مسئولیت مدرسه به تصمیم‌گیرندگان، اداره مشارکتی مدرسه، مشارکت دادن مسئولان محلی و منطقه‌ای در اداره امور مدرسه، کاربرد نتایج پژوهش‌های متعدد در خصوص تمرکززدایی، تخصیص منابع با توجه به نیازهای فراگیران، استقرار مدیریت کیفیت جامع، استقلال مدرسه برای تصمیم‌گیری در مورد بودجه و برنامه درسی، تأثیرگذارند (تاکو و برنت^۶، ۲۰۱۷).

از این‌رو، پیاده‌سازی موفق مدیریت مدرسه‌محور درگرو، فراهم ساختن زمینه‌ها و لحاظ کردن الزام‌هایی مانند، آموزش مدیران و اعضای انجمن‌ها یا شوراهای محلی مدارس، آموزش برنامه‌ریزان و بودجه‌ریزان، ایجاد نظام‌های اطلاعاتی و تعدیل ساختار سازمانی است. هم‌چنین، نگاه مدیران مدارس در خصوص امکان پیاده‌سازی این نوع مدیریت از اهمیت زیادی برخوردار است و به گسترش آگاهی و درک این موضوع کمک شایانی می‌کند. چرا که، آگاه شدن از امکان تحقق مدیریت مدرسه‌محور می‌تواند نقاط ضعف و قوت برنامه‌ها را مشخص و موجبات بهبود وضعیت را فراهم آورد. بر این اساس، یکی از راه‌های تغییر و تحول در نظام آموزشی به‌ویژه آموزش و پرورش، اجرای مدیریت مدرسه‌محور است. در سازمان بزرگی هم‌چون آموزش و پرورش که با مشکلات عدیده‌ای در زمینه سازمان‌دهی، برنامه‌ریزی، هماهنگی، نظارت و هدایت مواجه هستند، کاربرد مدیریت مدرسه‌محور ضرورتی اجتناب‌ناپذیر است (نیامهر، پرسته و علی‌پور، ۱۳۹۶)؛ بنابراین، با توجه به اهمیت مدیریت مدرسه‌محور در آموزش و پرورش، پرداختن به پژوهش در حیطه مذکور بیش‌ازپیش ضروری است.

در اینجا به تعدادی از پژوهش‌های انجام شده داخلی و خارجی جدید و به‌روز مرتبط با حیطه مدیریت مدرسه‌محور می‌پردازیم.

1. Isa, Mydin & Abdullah
2. Santibanez, Abreu-Lastra & O'donoghue
3. Sawada, Aida, Griffen, Kozuka, Noguchi & Todo
4. Grinshtain & Gibton
5. Nenvid
6. Taeko & Brent

جدول ۱. نمونه پژوهش‌های انجام شده داخلی و خارجی جدید در حیطه مدیریت مدرسه‌محور

نمونه پژوهش‌ها	عنوان پژوهش	نماینده پژوهشگر
مطالعات نشان داد، مدیریت مدرسه‌محور تأثیر قابل توجهی بر عملکرد، حرفه‌ای بودن معلمان و در مدیریت مدارس دولتی دارد.	«تأثیر مدیریت مدرسه‌مدار بر عملکرد و حرفه‌ای بودن معلم»	روهما و همکاران (۲۰۲۰)
نتایج یک دهه مرور ادبیات در مورد مدیریت مدرسه‌محور در کشور مالزی نشان داد، اجرای مدیریت مدرسه‌محور در کشور مالزی در سطح متوسطی قرار دارد که ترکیبی از دو مدل SBM مبتنی بر کنترل اداری و SBM مبتنی بر کنترل حرفه‌ای است.	«کاربرد مدیریت مدرسه‌محور در مالزی: مروری بر مطالعات کاربردی»	عیسی و همکاران (۲۰۲۰)
نتایج نشان داد، مدیریت مبتنی بر مدرسه‌محور می‌تواند در دستیابی به کیفیت تصمیم‌گیری در مدارس اندونزی در تعیین الزامات تصمیم‌گیری کیفی، مشکلات و استراتژی حل مسئله کمک نماید. همچنین، مدیریت مدرسه‌محور می‌تواند مشارکت مدارس را در فرآیند تصمیم‌گیری آموزشی در مورد برنامه‌های درسی و آموزشی، قدرت مدیر در برابر کارکنان، مشارکت اولیاء در مدیریت مدرسه و قدرت مالی تسهیل نماید.	«کاربرد مدیریت مدرسه‌محور در مدارس اندونزی: تصمیم‌گیری کیفی، مشکلات و استراتژی حل مسئله»	ریسوانتی و همکاران (۲۰۱۹)
مطالعات نشان داد، شرایط فعلی مدارس برای استقرار مدیریت مدرسه‌محور، تقریباً پایین‌تر از حد متوسط قرار دارد. همچنین، مهم‌ترین راهکارها برای بهبود استقرار مدرسه‌محور عبارت‌اند از: توجه و توجیه مسئولین مربوط به این نوع مدیریت، تلاش برای حرکت نظام آموزشی به سوی غیرمتمرکز شدن و فراهم‌سازی زمینه‌های لازم برای آن، انجام مطالعات و تحقیقات لازم برای پیاده‌سازی مدیریت مدرسه‌محور، برگزاری جلسات، کارگاه‌ها و سمینارهای آموزشی مناسب برای افزایش و تقویت دانش و اطلاعات مدیران و دبیران در ارتباط با مدیریت مدرسه‌محور، اختصاص بودجه لازم و کافی به مدارس، تلاش جهت تقویت انگیزه و اعتمادبه‌نفس مدیران برای بر عهده گرفتن این مسئولیت، اختصاص امکانات مناسب و کافی به مدارس و تلاش برای توجیه والدین و سایر نهادهای جامعه و جلب مشارکت آن‌ها به شیوه‌های مختلف است. نتایج نشان داد، بین مدیریت مدرسه‌محوری و هریک از ابعاد آن با موفقیت شغلی و سازگاری شغلی معلمان دور اول متوسطه همدان رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد. همچنین از بین ابعاد مدیریت مدرسه‌محور تنها بعد رسالت توانایی پیش‌بینی موفقیت شغلی معلمان را داشته و به‌علاوه، بعد رسالت و تعهد در سازگاری شغلی معلمان تأثیر داشته و قدرت پیش‌بینی‌کنندگی آن را دارند.	«مدیریت مدرسه‌محور: موانع و راهکارها، پژوهشی پدیدارشناسانه»	صالحی، بازگیر، ازکات (۱۳۹۹)
نتایج بیانگر آن است، حیطه‌های؛ ویژگی‌ها و مهارت‌های مدیریتی، سبک‌های رهبری، ابعاد شناسایی رهبران توانمند و اثربخشی به‌عنوان چهار حیطه اصلی و حیطه‌های؛ ارزشیابی، نگرش سنجی اعضای جامعه مدرسه و علم‌سنجی در مدیریت آموزشی به‌عنوان حیطه‌های فرعی موردتوجه پژوهشگران و اساتید دانشگاهی حوزه مدیریت و رهبری آموزشی بوده است. در مجموع، ۷۷ درصد از مقالات تخصصی با رویکرد اثبات‌گرایانه و کمی و فقط ۱۳ درصد از پژوهش‌ها با رویکرد طبیعت‌گرایانه و کیفی یا آمیخته انجام شده است. حدود ۹۰ درصد از مقالات از پایان‌نامه‌های دانشجویان تحصیلات تکمیلی استخراج شده بودند و حدود ۱۰ درصد بقیه مقالات مستخرج از پژوهش‌های مستقل یا طرح‌های پژوهشی سفارشی وزارتخانه‌ها یا مؤسسات پژوهشی بوده‌اند. شایان ذکر است، نویسندگان مقالات از اعضای هیئت علمی دانشگاه و یا دانشجوی تحت راهنمایی آن‌ها بودند. در وابستگی سازمانی هیچ‌کدام از نویسندگان کارورز شاغل در مدرسه و یا محقق مستقل علاقه‌مند به حوزه مدیریت آموزشی ذکر نشده بود.	«بررسی رابطه سبک مدیریت مدرسه‌محور با موفقیت شغلی و سازگاری شغلی معلمان»	کرمی، نصیری (۱۳۹۹)
	«بازنمایی هویت رشته مدیریت آموزشی در ایران با تأکید بر مقالات منتشر شده در مجلات تخصصی»	نعمتی، عزیز و نوه ابراهیم (۱۳۹۹)

نویسنده	عنوان پژوهش	نتایج پژوهش
ستاری، خداینده‌لو و لشگری (۱۳۹۹)	«مطالعه روند پژوهش‌ها در مدیریت با تأکید بر مفهوم رهبری و دلالت‌های آن در مدیریت و رهبری آموزشی: تجزیه و تحلیل کتابشناختی»	یافته‌ها نشان داد، تعداد مقالات رهبری از سال ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۸ روندی افزایشی داشته است. مقالات بیشتر در قالب مقالات کامل پژوهشی و مقاله کنفرانس ارائه شده بود. پراستنادترین نشریات به ترتیب به کشورهای آمریکا، کانادا و انگلستان و به دانشگاه‌های مینه‌سوتا، ویسکونسین و منچستر تعلق داشت. بیشترین همکاری‌های بین‌المللی در انتشار مقالات را به ترتیب کشورها و پژوهشگران آمریکا، چین، انگلستان و استرالیا انجام داده‌اند. در خزانه کلمات کلیدی به کار رفته در پژوهش‌ها، مفهوم رهبری عمدتاً در تعامل با مفاهیم کارآیی، فلسفه، فلسفه علم، اخلاق، دانش، چشم‌انداز، ایده‌ها و نوآوری به کار رفته است. هم‌چنین، مفهوم رهبری در طول زمان افزایش یافته و بیشتر با مفاهیم ذهنی تلفیق یافته است. این امر نشانگر ضرورت توجه به مفاهیم و رویکردهای ذهنی و زبانی در پژوهش‌های مدیریت و رهبری آموزشی بوده است.
مرادی و امین بیدختی (۱۳۹۸)	«نظام آموزش و پرورش و خلأ ده‌ساله یک الگوی عملیاتی برای ارزیابی عملکرد مدارس هیأت امنایی کشور از منظر سیستم مدیریت مدرسه‌محور»	نتایج بیانگر آن است، پیاده‌سازی و اجرای سیستم مدیریت مدرسه‌محور برای ارزیابی عملکرد مدارس هیأت امنایی کشور در حد متوسط است. مدل حاصل از این پژوهش، ابزاری را مهیا می‌سازد که می‌تواند به‌طور عملی و ملموس به ارزیابی عملکرد مدارس هیأت امنایی در حیطه ویژگی‌های اختصاصی و فرعی مدل جهانی مدیریت مدرسه‌محور پرداخته و شتاب به سمت عدم تمرکززدایی را سرعت ببخشد. در بررسی کتاب‌شناختی پژوهش‌ها در خصوص مدیریت آموزشی (از سال ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۹)، نتایج حاکی از آن است، بیشترین مستندات، شامل ۹۸۰ رکورد متعلق به مقالات با پژوهش‌های میدانی، ۱۱۴ رکورد متعلق به مقالات مروری و ۹۷ رکورد متعلق به کنفرانس‌ها بود. یافته‌های توصیفی پژوهش نشان داد که براساس محل انتشار با شاخص بیش‌ترین تعداد و پراستنادترین مقالات، کشور آمریکا در رتبه اول دنیا و پس از آن با شاخص بیش‌ترین انتشار مقالات به ترتیب کشورهای چین، کانادا و استرالیا قرار دارند. بر مبنای مرجع انتشار، پر استنادترین نشریات به ترتیب به فصلنامه مدیریت آموزشی، مجله مدیریت آموزشی و مجله تحقیقات آموزش رهبری که همگی متعلق به کشور آمریکا است، اختصاص دارد. در میان کلیدواژه‌های به‌کار رفته در پژوهش‌ها نیز مفهوم مدیریت آموزشی عمدتاً با مفاهیم رهبری، آموزش و مدیر به‌کار رفته است. هم‌چنین یافته‌های تحلیلی نشان داد که مفهوم مدیریت آموزشی دارای طیف وسیعی از مفاهیم مرتبط بوده و گستردگی، کثرت و تنوع موجود در آن، قابل تأمل است. چنین گستردگی را می‌توان نشان از وسعت موضوعات قابل مطالعه این رشته و در برخی موارد ناشی از عدم تمرکز آن بر مفاهیم تخصصی ویژه آن قلمداد کرد.
امین بیدختی، فتحی و اجارگاه، (۱۳۹۶)	«تحلیل ساختاری مؤلفه‌های مدیریت مدرسه‌محور مبتنی بر نظریه‌پردازی تطبیقی»	یافته‌ها نشان داد، در بین مؤلفه‌های مورد مطالعه به ترتیب تعهد سازمانی، مسئولیت‌پذیری، تمرکززدایی و فرهنگ‌سازمانی بیشترین تأثیر را بر پیاده‌سازی نظام مدیریت مدرسه‌محور در مدارس شهر تهران دارند.

با نگاهی به پیشینه پژوهش می‌توان دریافت، مطالعات انجام شده در حیطه مدیریت مدرسه‌محور، بیشتر حول محورهای تأثیر مدیریت مدرسه‌محور بر عملکرد، کاربست مدیریت مدرسه‌محور در مدارس و شناسایی موانع و ارائه راهکارها، ابعاد و مؤلفه‌های مدیریت مدرسه‌محور، مرور پژوهش‌های مدیریت و رهبری آموزشی متمرکز بوده‌اند و پژوهش جامعی که با استفاده از روش کتاب‌شناختی به مفهوم مدیریت مدرسه‌محور در نظام‌های آموزشی پرداخته باشد، یافت نشد؛ بنابراین با توجه به مغفول ماندن پژوهش کتاب‌شناختی در حیطه مدیریت مدرسه‌محور، اهمیت و ضرورت آن احساس و به این مهم پرداخته شد.

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر به لحاظ هدف، کاربردی؛ از نظر رویکرد ترکیبی و به روش توصیفی-تحلیلی انجام شده است. بر این اساس، در بخش توصیفی، در پی پاسخ به سؤال‌های ۱ تا ۸ پژوهش، از رویکرد کمی و از تکنیک

کتاب‌شناختی و شبکه‌های اجتماعی و نقشه‌های گرافیکی و در بخش تحلیلی؛ برای پاسخ به سؤال‌های ۹ تا ۱۱ پژوهش، از رویکرد کیفی و روش تحلیل محتوای استنادی بهره گرفته است. جامعه پژوهش متشکل از ۱۱۸۴ سند علمی بود که در پایگاه^۱ WOS نمایه شده است. شایان ذکر است، با توجه به اینکه از یک‌سو، پایگاه WOS از جمله معتبرترین و محبوب‌ترین پایگاه‌های داده‌ای در دنیا برای ضبط و اندازه‌گیری تعداد و کیفیت انتشارات دانشگاهی است و از سوی دیگر، به‌عنوان پایگاه قوی برای پشتیبانی از اطلاعات علمی شناخته می‌شود (هوانگ، ژیو، لو، پورتر و همکاران^۲، ۲۰۱۷)، برای جستجوی اطلاعات از پایگاه مذکور استفاده شد. بر این اساس، بازیابی رکوردهای پژوهش حاضر، بر مبنای کلمه کلیدی «مدیریت مدرسه‌محور» و به شیوه قرار گرفتن در داخل «گیومه» جستجو و فیلتر شد. بدین ترتیب تعداد ۱۱۸۴ مقاله مرتبط با حیطه مدیریت مدرسه‌محور در بازه زمانی سال‌های ۲۰۲۰-۲۰۰۰ استخراج و مورد تحلیل قرار گرفت.

پس از بازیابی و ذخیره اطلاعات رکوردهای بازیابی شده به‌صورت فایل‌های اکسل و Analysis.txt، برای تجزیه و تحلیل داده‌ها، به‌منظور یافتن پرثمرترین مجلات، کشورها، نویسندگان، روند انتشار مقالات، مؤسسات و الگوی همکاری بین کشورها، پرتکرارترین کلمات و روند تحول کلمات پرتکرار و سپهر معنایی حاکم بر مفهوم مدیریت مدرسه‌محور از نرم‌افزار VOS viewer و تکنیک‌های مختلف کتاب‌شناختی و شبکه‌های اجتماعی بهره گرفته شد. معمولاً تجزیه و تحلیل کتاب‌شناختی برای ارزیابی مقالات پژوهشی و ارائه اطلاعات در مورد روند رشد آن‌ها مورد استفاده قرار می‌گیرد (شریفی^۳، ۲۰۲۱). همچنین مطالعات کتاب‌شناختی، شاخص‌های قابل اطمینان مربوط به کیفیت حیطه مطالعاتی را در اختیار پژوهشگران قرار می‌دهد (گونگورا^۴، ۲۰۱۰). از این‌رو، از دو تکنیک تجزیه و تحلیل و نقشه‌برداری کتاب‌شناختی استفاده شده است. گفتنی است، تجزیه و تحلیل کتاب‌شناختی برای بررسی عملکرد مقالات و نشریات براساس شاخص‌های مختلف از قبیل تعداد انتشارات، شاخص استناد، انواع سند، عامل تأثیرگذاری و غیره به کار می‌رود. درحالی‌که نقشه‌برداری کتاب‌شناختی یک تکنیک است که به ارائه یک نظرگاه ساختاری از نشریات کمک می‌کند (فو و هو، ۲۰۱۵ و ووسنر، کاکول، بوبک، زلزنیک و زاورسینیک^۵، ۲۰۱۶). در مطالعات کتاب‌شناختی از نرم‌افزار VOS viewer استفاده می‌شود و با بهره‌گیری از نرم‌افزار VOS viewer می‌توان از داده‌های قابل اطمینان زیادی به‌صورت نقشه‌های مختلف بهره برد (ون اک و والتمن^۶، ۲۰۲۰).

برای اعتباربخشی داده‌های پژوهش، از دو روش بازیابی توسط همکار و بازیابی توسط سه متخصص علم‌سنجی و مطلع از تکنیک کتاب‌شناختی استفاده شد. بدین‌صورت که در روش بررسی توسط همکار؛ پس از اتمام تجزیه و تحلیل داده‌ها، داده‌ها مجدداً توسط همکار نیز بررسی و تأیید شد. در روش بررسی توسط متخصصین علم‌سنجی نیز، پس از تجزیه و تحلیل داده‌ها، یافته‌ها را در اختیار سه نفر از متخصصین علم‌سنجی و کتاب‌شناختی قرار داده و داده‌ها تأیید شد.

یافته‌های پژوهش

براساس اهداف و سؤال‌های پژوهش، یافته‌های مستخرج از پایگاه WOS در حیطه مدیریت مدرسه‌محور به شرح ذیل ارائه می‌شود؛

۱. مقالات منتشر شده در حیطه مدیریت مدرسه‌محور در بازه زمانی سال‌های (۲۰۲۰ - ۲۰۰۰) در چه وضعیتی قرار دارند؟

1. Web of Science

3. Sharifi

5. Vosner, Kokol, Bobek, Zeleznik & Zavrnsnik

6. Van Eck & Waltman

2. Huang, Zhu, Lv, Porter, Robinson & Wang

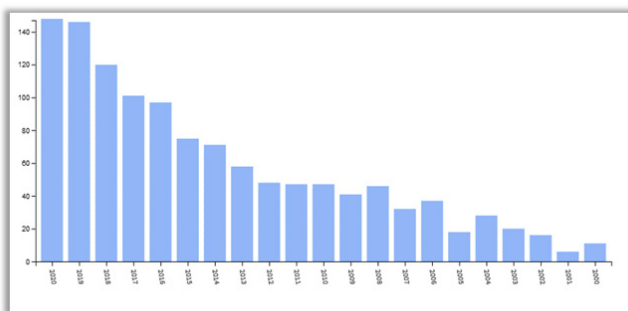
4. Gongora

جدول ۱. تعداد و درصد مقالات منتشر شده در حیطه مدیریت مدرسه‌محور، بازه زمانی سال‌های (۲۰۰۰-۲۰۲۰)

ردیف	درصد (از تعداد ۱۱۸۴)	رکورد	سال انتشار
۱	۱۱/۷۴۰	۱۳۹	۲۰۲۰
۲	۱۲/۲۴۷	۱۴۵	۲۰۱۹
۳	۱۰/۰۵۱	۱۱۹	۲۰۱۸
۴	۸/۴۴۶	۱۰۰	۲۰۱۷
۵	۸/۱۰۸	۹۶	۲۰۱۶
۶	۶/۲۵۰	۷۴	۲۰۱۵
۷	۵/۹۱۲	۷۰	۲۰۱۴
۸	۴/۸۱۴	۵۷	۲۰۱۳
۹	۳/۹۷۰	۴۷	۲۰۱۲
۱۰	۳/۸۸۵	۴۶	۲۰۱۱
۱۱	۳/۸۸۵	۴۶	۲۰۱۰
۱۲	۳/۳۷۸	۴۰	۲۰۰۹
۱۳	۳/۸۰۱	۴۵	۲۰۰۸
۱۴	۲/۶۱۸	۳۱	۲۰۰۷
۱۵	۳/۰۴۱	۳۶	۲۰۰۶
۱۶	۱/۴۳۶	۱۷	۲۰۰۵
۱۷	۲/۲۸۰	۲۷	۲۰۰۴
۱۸	۱/۶۰۵	۱۹	۲۰۰۳
۱۹	۱/۲۶۷	۱۵	۲۰۰۲
۲۰	۰/۴۲۲	۵	۲۰۰۱
۲۱	۰/۸۴۵	۱۰	۲۰۰۰

براساس (جدول ۱)، از تعداد ۱۱۸۴ سند علمی مورد مطالعه حیطه مدیریت مدرسه‌محور در بازه زمانی سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۲۰، بیشترین میزان انتشار مقالات به سال‌های ۲۰۱۹-۲۰۲۰ و کمترین میزان به سال ۲۰۰۱ اختصاص داشت (شکل ۱).

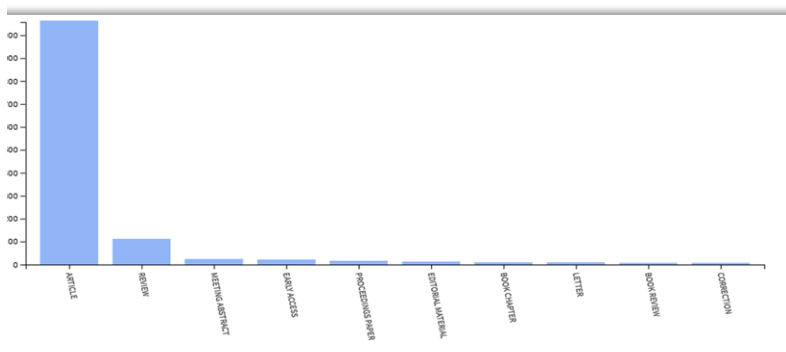
شکل ۱. میزان مقالات منتشر شده در حیطه مدیریت مدرسه‌محور در بازه زمانی سال‌های (۲۰۰۰-۲۰۲۰)

۲. اسناد منتشرشده در حیطه مدیریت مدرسه‌محور به لحاظ نوع و تعداد کدامند؟
طبقه‌بندی داده‌های موجود در پایگاه داده‌های WOS حاکی از آن است، اسناد علمی منتشر شده در حیطه مدیریت مدرسه‌محور در قالب‌های مختلف به شرح (جدول ۲) ارائه شده است.

جدول ۲. اسناد علمی موجود در حیطه مدیریت مدرسه‌محور به تفکیک نوع

نوع اسناد علمی	درصد از ۱۱۸۴	ثبت‌شده‌ها
مقاله کامل (پژوهشی)	۸۸/۶۸۲	۱,۰۵۰
مقالات مروری	۸/۹۵۳	۱۰۶
سرمقاله‌ها	۱/۹۴۳	۲۳
چکیده جلسات	۱/۴۳۶	۱۷
مقالات کنفرانسی	۰/۸۴۵	۱۰
بازنشر	۰/۵۰۷	۶
فصل کتاب	۰/۲۵۳	۳
نامه به سردبیر	۰/۲۵۳	۳
کتابشناسی	۰/۰۸۴	۱
اثر در دست اصلاح	۰/۰۸۴	۱

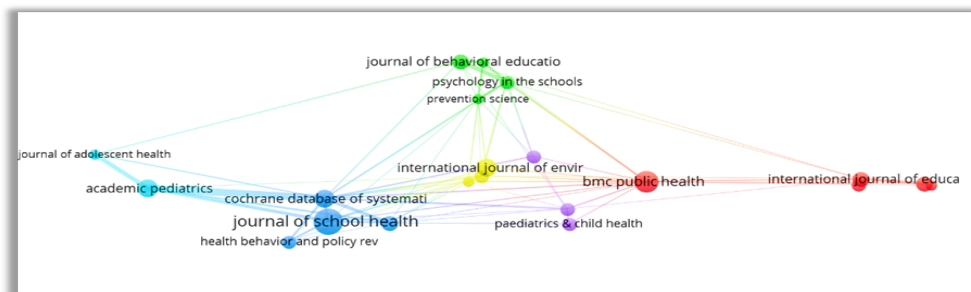
طبق (جدول ۲)، از ۱۱۸۴ سند علمی موجود، (۸۸/۷ درصد) مقالات تولید شده در حیطه مدیریت مدرسه‌محور، به صورت مقاله کامل پژوهشی ثبت شده است. این بدین معنی است که مقالات کامل، سند غالب از کل نشریات در حیطه مفهوم مدیریت مدرسه‌محور بوده است. هم‌چنین، (۸/۹۵۳ درصد) به مقالات مروری و (۱/۹۴۳ درصد) به سرمقاله‌ها اختصاص داشت. شایان ذکر است، در میان اسناد علمی موجود در حیطه مورد مطالعه، حداقل تعداد (۰,۰۸۴) نیز به بخش کتاب‌شناسی و اثر در دست اصلاح اختصاص داشت (شکل ۲).

شکل ۲. نوع و تعداد اسناد علمی منتشر شده در حیطه مدیریت مدرسه‌محور در بازه زمانی سال‌های (۲۰۲۰-۲۰۰۰)

۳. پر استنادترین نشریات در حیطه مدیریت مدرسه‌محور کدامند؟
از آنجاکه، هدف شناسایی مقالات باکیفیت بالاتر یا تأثیر بیشتر بود. ۱۱۸۴ سند علمی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. بر این اساس، از ۱۱۸۴ سند علمی، بیشترین اسناد منتشر شده مربوط به بازه سال‌های (۲۰۱۰ تا ۲۰۱۹) اختصاص داشت. طبق (شکل ۳)، مجلات سلامت مدرسه^۱، بهداشت عمومی بی ام سی^۲، مجله

بین‌المللی محیط‌زیست^۱ و مجله آموزش رفتار^۲ مجلات برتری هستند که اکثر پژوهشگران مقالات خود را در حیطه مدیریت مدرسه‌محور، در آن منتشر نموده‌اند.

شکل ۳. مجلات برتر دنیا در انتشار مقالات حیطه مدیریت مدرسه‌محور

۴. کشورهای تولیدکننده باکیفیت‌ترین مقالات در حیطه مدیریت مدرسه‌محور کدام‌اند؟
براساس (جدول ۳) می‌توان دریافت، به ترتیب پژوهشگران کشور ایالات متحده در چاپ مقالات باکیفیت بالا در رتبه اول و سپس پژوهشگران کشورهای انگلستان، استرالیا، کانادا، چین، آفریقای جنوبی، هلند، اسپانیا، آلمان و نیوزلند در رتبه‌های بعدی قرار دارند.

جدول ۳. کشورهای دارای بالاترین میزان استناد

کشور	ثبت شده‌ها	درصد از ۱۱۸۴
آمریکا	۶۱۸	۵۲/۱۵۲
انگلستان	۱۱۳	۹/۵۳۶
استرالیا	۹۹	۸/۳۵۴
کانادا	۵۱	۴/۳۰۴
جمهوری خلق چین	۴۷	۳/۹۶۶
آفریقای جنوبی	۳۵	۲/۹۵۴
هلند	۲۷	۲/۲۷۸
اسپانیا	۲۷	۲/۲۷۸
آلمان	۲۵	۲/۱۱۰
نیوزلند	۲۱	۱/۷۷۲

۵. برترین دانشگاه‌های تولیدکننده بیشترین مقالات در حیطه مدیریت مدرسه‌محور کدام‌اند؟
براساس (جدول ۴)، از مجموع ۸۳۸ دانشگاه مورد مطالعه، دانشگاه‌های میشیگان^۳، روچستر^۴، کارولینا^۵ و دانشگاه ییل^۶ به ترتیب بیشترین مقالات را در حیطه مدیریت مدرسه‌محور منتشر نموده‌اند (شکل ۴).

1. international journal of enviro

2. journal of behavioral educatio

3. University of Michigan

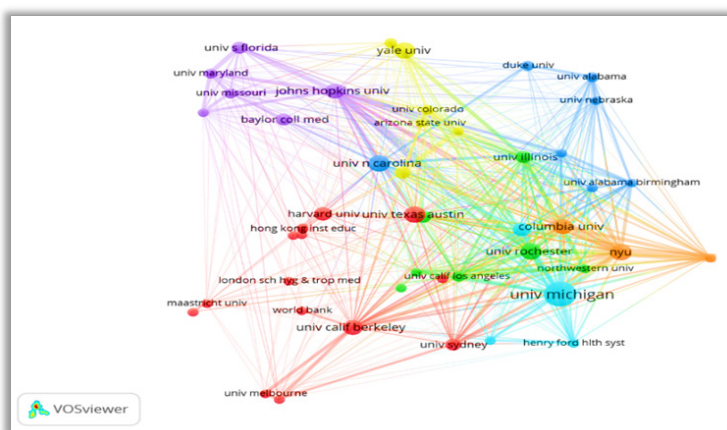
4. University of Rochester

5. University of Carilina

6. University of Yale

جدول ۴. دانشگاه‌ها با بیشترین مقاله در حیطه مدیریت مدرسه‌محور

دانشگاه	سند علمی	میزان استناد	Total link strength
میشیگان	۱۵	۵۷۴	۷۶۳
روچستر	۹	۲۸۷	۶۵۵
کارولینا	۹	۲۰۵	۲۵۱
ییل	۹	۵۴۱	۱۹۳

شکل ۴. دانشگاه‌ها با بیشترین مقالات منتشر شده در حیطه مدیریت مدرسه‌محور

۶. برترین پژوهشگران در حیطه مدیریت مدرسه‌محور چه کسانی هستند؟
 براساس (جدول ۵)، برترین پژوهشگران شامل ۹ نویسنده با بیش از ۱۰ مقاله بوده‌اند که در این بین هالترمن^۱ با (۲۱) مقاله، فاگنانو^۲ با (۱۹) مقاله و جانستون^۳ با (۱۲) مقاله منتشر شده، جزء برترین پژوهشگران با بیشترین مقالات منتشر شده هستند.

جدول ۵. برترین پژوهشگران با بیشترین مقالات منتشر شده در حیطه مدیریت مدرسه‌محور

صاحبان اثر	ثبت شده‌ها	درصد از تعداد ۱۱۸۴
هالترمن	۲۱	۱/۷۷۲
فاگنانو	۱۹	۱/۶۰۳
جانستون	۱۲	۱/۰۱۳
بروزی ^۴	۹	۰/۷۵۹

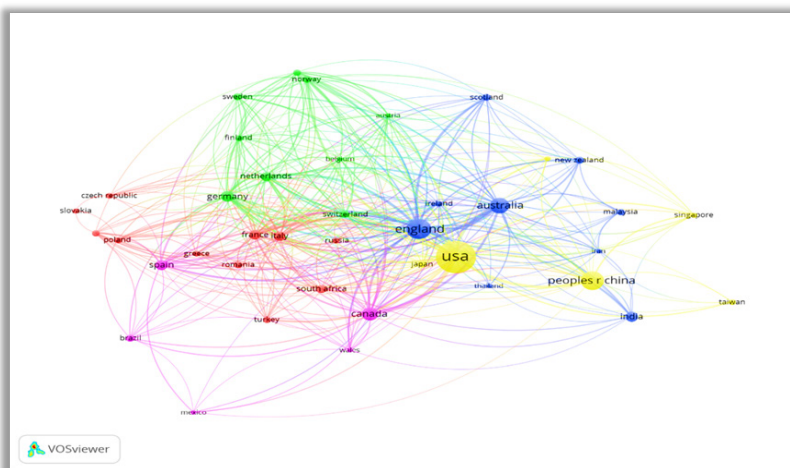
1. Halterman
3. Johnston

2. Fagnano
4. Bruzzese

صاحبان اثر	ثبت‌شده‌ها	درصد از تعداد ۱۱۸۴
فریت ^۱	۹	۰/۷۵۹
فری ^۲	۹	۰/۷۵۹
لانگبرگ ^۳	۸	۰/۶۷۵
مورنو ^۴	۸	۰/۶۷۵
ایوانز ^۵	۷	۰/۵۹۱

۷. برترین همکاری‌ها به کدام پژوهشگران و کشورها اختصاص دارد؟

براساس (شکل ۳) می‌توان دریافت، همکاری بین بیش از ۳۰ کشور برتر وجود داشته است؛ که در این بین، پژوهشگران کشور ایالات متحده با (۸۹ استناد) با پژوهشگران کشورهای چین، انگلستان و استرالیا بیشترین همکاری را در حیطه مدیریت مدرسه‌محور داشته‌اند. پژوهشگران انگلستان نیز، رتبه دوم پژوهشگران فعال را در حیطه مدیریت مدرسه‌محور به خود اختصاص داده‌اند. شایان ذکر است، پژوهشگران انگلستان همکاری قوی‌تری با پژوهشگران استرالیایی داشته‌اند. هم‌چنین (جدول ۴) بیانگر، شدت همکاری (بر اساس ضخامت خطوط ارتباطی میان کشورها) بر اساس میزان استنادها بوده است.

شکل ۵. شبکه هم‌تألیفی منابع علمی پژوهشگران در بین ۳۰ کشور برتر جهان در حیطه مدیریت مدرسه‌محور

۸. پرکاربردترین کلمات در میان کلمات کلیدی پژوهشگران کدام‌اند؟

طبق (شکل ۶) با توجه به اینکه، پرکاربردترین کلمات کلیدی با (دایره‌های بزرگ‌تر) و کم‌کاربردترین کلمات با (دایره‌های کوچک‌تر) نشان داده شده است. بر این اساس، پرکاربردترین کلمات کلیدی پژوهشگران به ترتیب؛ کلمات مدیریت مدرسه‌محور، تمرکززدایی، مدیریت، رهبری، خودمختاری مدرسه، مسئولیت، مدیر مدرسه، مشارکت، حاکمیت مدرسه، معلمان، بوده است.

1. Foreyt
3. Langberg
5. Evans

2. Frey
4. Moreng

۱۰. مفهوم مدیریت مدرسه‌محور در میان مفاهیم کلیدی آموزش و پرورش چگونه است؟
 براساس (شکل ۷) نتایج مطالعات مدیریت مدرسه‌محور حاکی از آن است، مقالات منتشر شده طی سال‌های ۲۰۰۸ تا ۲۰۰۹ عمدتاً بر مفاهیم برنامه‌های آموزشی و پژوهشی، حاکمیت مدرسه، خودمختاری، اعتبارسنجی، مشارکت تمرکز داشته است. از سال ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۰ مطالعات علاوه بر مفاهیم مدیریت مدرسه‌محور، بر مفاهیم مدیریت مدرسه، دانش‌آموزان، معلمان بر مفاهیم استقلال مدرسه، مدیریت، مشارکت، تصمیم‌گیری، تفویض اختیار نیز تمرکز داشته است. مفاهیم آموزش، قوانین، اصلاحات مدرسه، تمرکززدایی، واگذاری اختیارات، سازمان‌دهی، ارزیابی تأثیر، سیاست‌گذاری، موفقیت از جمله مفاهیم در کانون توجه مطالعات در طول سال ۲۰۱۰ تا اوایل سال ۲۰۱۱ بوده است. در این میان توجه به مفهوم مدیریت مدرسه‌محور در فاصله سال‌های ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۰ صورت گرفته است. به‌طوری‌که در میان این سال‌ها بیشترین مقالات منتشر شده به مدیریت مدرسه‌محور اختصاص یافته است.

شکل ۷. وضعیت مفهوم مدیریت مدرسه‌محور در میان مفاهیم کلیدی آموزش و پرورش در بازه زمانی سال‌های (۲۰۰۰ - ۲۰۲۰)

۱۱. مفهوم‌پردازی علمی حاکم بر مدیریت مدرسه‌محور چگونه است؟
 در این بخش، به‌منظور بررسی سیر مفهومی حاکم بر پژوهش‌های انجام‌شده در اسناد پایگاه داده‌های WOS، از کلمات کلیدی پرکاربرد در عناوین و چکیده مقالات بهره گرفته شد. بر این اساس پژوهشگران قادر به تفکیک چهار دسته اصلی در مفهوم‌پردازی مدیریت مدرسه‌محور شامل؛ بازیابی اطلاعات و دانش، مدیر مدرسه، رهبری و آموزش شدند. برای بررسی، کشف روابط و تعاملات بین متغیرها، کلمات و عبارات به‌کار رفته در عناوین و چکیده مقالات نیز بررسی شد. بر این اساس، عناوین و چکیده (۱۱۸۴ مقاله) وارد نرم‌افزار مذکور و تحلیل شبکه‌های اجتماعی بر روی آن‌ها اعمال شد. در ادامه بیش از (۳۱۳۸) عبارت و کلمه مستقل در چکیده‌ها و عناوین مقالات شناسایی شد. در مرحله بعد، عبارات و کلماتی که بیش از ۱۲۹ بار تکرار داشتند شناسایی و از طریق نرم‌افزار تحلیل شدند. در این مرحله بیش از ۶۳ عبارت و کلمه مورد بررسی دقیق‌تر قرار گرفت. عبارات و کلماتی مثل مقاله، مطالعه بررسی روش و هم‌چنین حروف اضافه از فرآیند تجزیه و تحلیل خارج شدند. هدف از خارج کردن این عبارات استفاده و دخیل کردن کلماتی بود که به‌صورت تخصصی مربوط به حیطه مدیریت مدرسه‌محور می‌شد و عباراتی که عمومی به شمار می‌آیند (شکل ۸).

کشف لایه‌های پنهانی استفاده می‌شود (هو و ژانگ، ۲۰۱۵). در پژوهش حاضر نیز سعی شد، تصویر کلی و جامعی از وضعیت دنیا در خصوص مطالعات حیطة مدیریت مدرسه‌محور ارائه شود. بر این اساس نتایج حاکی از آن است، ۱۱۸۴ مقاله توسط پژوهشگران در حیطة مدیریت مدرسه‌محور منتشر شده که این مطالعات از سال ۲۰۰۰ تا ۲۰۲۰ رو به رشد است. شاید بتوان، روند افزایشی مقالات در حیطة مورد مطالعه را، به دلیل علاقه و احساس ضرورت پژوهش در حیطة مذکور از سوی پژوهشگران و اهمیت بیش‌ازپیش موضوع مدیریت مدرسه‌محور در نظام آموزشی دنیا دانست. با توجه به اینکه پژوهش (ستاری و همکاران، ۱۳۹۹؛ محسنی، ۱۳۹۹) نیز روند افزایشی مطالعات حوزه مدیریت آموزشی را نشان می‌دهد، از این رو می‌توان گفت، نتایج این بخش از پژوهش با نتایج پژوهش‌های مذکور همسو بوده است. شایان‌ذکر است، از آنجا که جستجو و بازیابی داده‌ها در اواخر سال ۲۰۲۰ صورت گرفته است، می‌توان گفت، احتمال اینکه برخی مقالات منتشرشده در سال ۲۰۲۰ هنوز در پایگاه WOS نمایه نشده، وجود دارد.

هم‌چنین در خصوص نوع مقالات منتشرشده نتایج بیانگر آن است، پژوهشگران حیطة مدیریت مدرسه‌محور در بازه زمانی مورد مطالعه (از سال ۲۰۰۰ تا ۲۰۲۰)، ۱۰ سند مختلف را در خصوص این مفهوم منتشر نموده‌اند که در میان آن‌ها مقالات کامل پژوهشی و مقالات مروری، سند غالب مربوط به مفهوم مدیریت مدرسه‌محور بوده است. تجزیه و تحلیل مقالات پر استناد نشان می‌دهد، اغلب مقالات پر استناد در سال‌های ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۹ انتشار یافته‌اند. به نظر می‌رسد، بتوان سال‌های ۲۰۱۹-۲۰۱۰ را نقطه عطف توجه به مفهوم مدیریت مدرسه‌محور قلمداد نمود. بر اساس نتایج پژوهش، این روند رو به رشد در سال ۲۰۱۹ به اوج خود می‌رسد. امید است این روند نه‌تنها متوقف نشود، بلکه در همه کشورها پژوهش در حیطة مورد مطالعه به‌عنوان حیطة تأثیرگذار در بهبود و اصلاح مدیریت مبتنی بر مدرسه بیش‌ازپیش مورد توجه واقع شود. چرا که به‌زعم (ریسوانتی و همکاران، ۲۰۱۹؛ روهما و همکاران، ۲۰۲۰؛ کرمی و نصیری، ۱۳۹۹)، توجه به مدیریت مدرسه‌محور می‌تواند به کیفیت تصمیم‌گیری در مدارس، افزایش مشارکت مدارس در فرآیند تصمیم‌گیری آموزشی، مشارکت اولیاء، افزایش قدرت مالی و موفقیت و سازگاری شغلی معلمان کمک نماید.

نتایج بررسی مقالات مورد مطالعه نشان می‌دهد، پژوهشگران ایالات متحده آمریکا با چاپ مقالات باکیفیت بالا در رتبه اول قرار دارند. سپس پژوهشگران کشورهای انگلستان، استرالیا، کانادا، چین و آفریقای جنوبی در رتبه‌های بعدی جای می‌گیرند. هم‌چنین نتایج مؤید آن است، بیشترین مقالات در حیطة مفهوم مدیریت مدرسه‌محور توسط دانشگاه‌های میشیگان، روچستر، کارولینا و دانشگاه ییل آمریکا منتشر شده است. در خصوص نتایج این بخش از پژوهش به نظر می‌رسد، با استناد به پژوهش پاکدل و خاک سفیدی (۱۳۹۴)، با توجه به اینکه کشور آمریکا به‌عنوان مهد و خاستگاه مدیریت آموزشی مطرح است. این نتایج دور از ذهن نبوده است؛ اما براساس نتایج حاصله، نکته قابل‌تأمل این است که سایر کشورها از جمله کشورهای آسیایی و به‌ویژه کشور ایران، سهم خود را در رشد و توسعه علم در حیطة مدیریت مدرسه‌محور انجام نداده‌اند. به‌طوری‌که مطالعات عیسی و همکاران (۲۰۲۰) بیانگر آن است، در کشور مالزی استقبال از مدیریت مدرسه‌محور در سطح متوسط بوده است. شاید بتوان یکی از دلایل عدم استقبال از اجرایی شدن مدیریت مدرسه‌محور در کشورهایی از این دست را، عدم شناخت و آگاهی نسبت به مفهوم و رویکرد مدیریت مدرسه‌محور برشمرد. هم‌چنین به نظر می‌رسد، یکی از دلایل مهم مشکلات و ضعف‌های نظام آموزشی به‌طور عام و آموزش و پرورش به‌طور خاص در این کشورها را، ناشی از ضعف پژوهش و کم‌رنگ بودن نقش پژوهش در ریشه‌یابی مشکلات، ارائه راهکارها و کاربست آن در حیطة مورد مطالعه بیان کرد. این در حالی است که صالحی و همکاران (۱۳۹۹)، استقرار و پیاده‌سازی رویکرد مدیریت مدرسه‌محور را به‌عنوان راهکار مؤثر برای تمرکززدایی از نظام آموزش و پرورش و مدارس مطرح نموده‌اند.

از میان مجلات برتری که اکثر پژوهشگران حیطه مدیریت مدرسه‌محور مقالات خود را در آن‌ها منتشر کرده‌اند می‌توان به مجله سلامت مدرسه، مجله بهداشت عمومی بی‌ام‌سی، مجله بین‌المللی محیط‌زیست، مجله آموزش رفتار اشاره نمود. هم‌چنین، پرکارترین پژوهشگران در حیطه مدیریت مدرسه‌محور، هالترمن با ۲۱ مقاله، فاگانو با ۱۹ مقاله و جانستون با ۱۲ مقاله، به ترتیب دارای بیشترین مقاله در موضوع مورد مطالعه هستند. نکته قابل توجه و تأمل در خصوص نتایج این بخش از پژوهش آن است که با جستجو در سوابق شغلی و پژوهشی پژوهشگران مذکور، می‌توان دریافت علی‌رغم اینکه تخصص این افراد در پزشکی و روانشناسی است؛ اما براساس نتایج پژوهش حاضر، به‌عنوان پژوهشگران با بیشترین مقالات در حیطه مدیریت مدرسه‌محور مطرح هستند. شاید بتوان گفت، از یک‌سو، علاقه و احساس نیاز باعث جذب و فعالیت آن‌ها در حیطه مورد مطالعه بوده است. از سوی دیگر، این می‌تواند به معنای هشدار برای پژوهشگران متخصص نظام آموزشی باشد. چرا که عدم فعالیت آن‌ها می‌تواند منجر به ورود افراد غیرمتخصص به این حیطه شود. از آنجا که، پژوهش نعمتی و همکاران (۱۳۹۹) نیز، به عدم حضور متخصصان حوزه مدیریت آموزشی و شکاف دنیای تحقیقات و یافته‌های علمی با مسائل ملموس مدارس اشاره داشته است. از این رو، می‌توان گفت، نتایج این بخش از پژوهش با نتایج پژوهش مذکور همسو بوده است.

در ارتباط با همکاری پژوهشگران با همکاران پژوهش، پژوهشگران ایالات متحده آمریکا در همکاری با پژوهشگران سایر کشورها در پژوهش‌های مدیریت مدرسه‌محور همکاری فعال‌تری داشته‌اند. از آنجا که در پژوهش خداینده لو و همکاران (۲۰۱۸) نیز به همکاری فعال پژوهشگران کشور آمریکا با سایر کشورها اشاره شده است، از این رو می‌توان گفت، نتایج پژوهش در این بخش، با نتایج پژوهش مذکور همسویی دارد. این پژوهشگران همکاری قوی‌تری با پژوهشگران چین، انگلستان و استرالیا نموده‌اند. در این راستا پژوهشگران انگلستان دومین پژوهشگران فعال در حیطه مدیریت مدرسه‌محور بوده‌اند. آن‌ها همکاری قوی‌تری با پژوهشگران استرالیایی داشته‌اند. در خصوص نتایج این بخش شاید بتوان گفت، به استناد پژوهش مبین رهنی (۱۳۹۷)، با توجه به شکل‌گیری مدیریت آموزشی در کشورهای آمریکا و سپس انگلستان و رشد آن در این کشورها، طبعاً اهمیت پژوهش و همکاری‌های پژوهشی پژوهشگران کشورهای مذکور دور از ذهن نیست. هم‌چنین، به‌زعم نعمتی و همکاران (۱۳۹۹)، شاید نو پا بودن حوزه مدیریت آموزشی در سطح ملی و بین‌المللی را بتوان به‌عنوان دلیلی برای تعداد کم پژوهش‌ها و همکاری‌های بین‌المللی در حوزه مدیریت آموزشی برشمرد. در خصوص ضعف تعاملات و ارتباطات علمی سایر کشورها از جمله ایران می‌توان نیز گفت، این ضعف مختص حیطه مدیریت مدرسه‌محور نیست. به‌طوری‌که به‌زعم (نظرزاده، پورکریمی و رضاییان، ۲۰۱۸؛ فتحی و اجارگاه، عارفی و زمانی منش، ۱۳۹۲) فقدان همکاری‌های علمی بین‌المللی با سایر کشورها را می‌توان ناشی از موانع ساختاری (تمرکزگرایی، ضوابط و مقررات دست‌وپا گیر)، موانع فردی (عدم تسلط به زبان انگلیسی و نبود زبان گفتاری مشترک)، موانع فناورانه (کمبود تجهیزات سخت‌افزاری و نرم‌افزاری، دسترسی به وب‌سایت‌ها و امکانات به‌روز)، موانع مالی (کمبود اعتبار و بودجه جهت خرید امکانات و تجهیزات) و انجام اقدامات تعاملی با دیگر دانشگاه‌های خارجی)، چالش‌های فرهنگی (ارتباطات فرهنگی و اجتماعی ضعیف با دیگر کشورها، عدم انعطاف در مواجهه با دیگر فرهنگ‌ها) و چالش‌های دانشگاهی (عدم ارتباط مستمر با دانشگاه‌های برتر جهان، برگزاری محدود نشست‌ها و همایش‌های بین‌المللی، مشارکت محدود اساتید و دانشجویان در طرح‌های تحقیقاتی بین‌المللی) برشمرد. از این رو، رفع موانع مذکور جهت تعاملات و همکاری‌های پژوهش با سایر کشورها ضروری است.

خلاصه نتایج براساس کلمات کلیدی که در نشریات مختلف منتشر شده است نشان می‌دهد، کلمات ازجمله؛ «مدیریت مدرسه‌محور»، «تمرکززدایی»، «مدیریت»، «رهبری»، «خودمختاری مدرسه»، «مسئولیت»، «مدیر مدرسه»، «مشارکت»، «حاکمیت مدرسه» و «معلمان»، مهم‌ترین کلمات کلیدی نویسندگان بوده است. در خصوص سپهر معنایی کلمات کلیدی مرتبط با پژوهش‌های مدیریت مدرسه‌محور

می‌توان دریافت، در میان کلمات مرتبط با مفهوم مدیریت مدرسه‌محور مفاهیم «آموزش»، «حاکمیت مدرسه»، «سازمان‌دهی»، «مدیریت دولتی»، «ارزیابی تأثیر»، «سیاست‌گذاری»، «تمرکززدایی»، «موفقیت»، «قوانین» و «اصلاحات مدرسه»، بیشترین کاربرد را داشته‌اند. ارتباط این مفاهیم با تمرکززدایی و خودمختاری مدرسه می‌تواند به‌ویژه در فعالیتهای آموزش و پرورش معنادار باشد. بر این اساس می‌توان گفت از یک‌سو، مفهوم مدیریت مدرسه‌محور بیشتر با مفاهیم کیفی و ذهنی در ارتباط بوده و از سوی دیگر، ضرورت توجه به مفاهیم کیفی و ذهنی مذکور در ارتباط با تمرکززدایی و خودمختاری مدرسه بوده است. دلالت این امر برای نظام‌های آموزشی می‌تواند توجه بیش‌ازپیش به مفهوم مدیریت مدرسه‌محور در آموزش و پرورش و سایر مراکز و مؤسسات آموزشی باشد. درنهایت نتایج پژوهش به‌روشنی بیانگر آن است، اهمیت بیش‌ازپیش به مدیریت مدرسه‌محور به‌عنوان رویکرد جدید مدیریت مدارس، می‌تواند افق روشنی پیش روی نظام آموزشی کشور ترسیم و موفقیت آن را رقم زند.

در پایان بر اساس یافته‌های پژوهش، پیشنهادهای کاربردی به شرح ذیل ارائه می‌شود؛

- براساس نتایج پژوهش، با توجه به کم‌رنگ بودن پژوهش در حیطه مدیریت مدرسه‌محور در برخی از کشورها به‌ویژه کشور ایران، به نظر می‌رسد وجود مشکلاتی از جمله؛ تمرکزگرایی، بی‌ثباتی مدیریت، کیفیت پایین اثربخشی آموزشی، عملکرد ضعیف معلمان، بی‌توجهی به مدیریت مشارکتی و فقدان حمایت‌های مالی لازم از مدارس، در مدیریت نظام آموزشی به‌ویژه آموزش‌وپرورش، ضرورت توجه پژوهشگران به پژوهش در خصوص موضوع مدیریت مدرسه‌محور بیش‌ازپیش یادآور می‌شود. انتظار می‌رود، پژوهشگران مسئولیت خود را در راستای بررسی مسائل و مشکلات این حیطه و ارائه راهکارهای مناسب جهت کاهش و رفع مشکلات به‌خوبی ایفا نمایند.
- در راستای سند تحول بنیادین آموزش و پرورش و اجرای طرح تعالی مدیریت مدرسه، جهت نگاه تعالی‌بخش، مدرسه‌محور و کیفیت‌مدار، ضرورت توجه به مفهوم مدیریت مدرسه‌محور نه‌تنها یک ضرورت است بلکه عزم جدی برای پرداختن به آن در قالب انجام پژوهش در حیطه مذکور تا شناسایی آسیب‌ها و کاربرست نتایج آن در آموزش و پرورش و به‌ویژه مدارس را می‌طلبد.
- با توجه به فقدان همکاری‌های بین فردی و دانشجویی پژوهشگران ایرانی با سایر کشورها در حیطه مورد مطالعه، ایجاد بستر مناسب ارتباطات و همکاری‌های بین‌المللی از جمله؛ فرصت‌های مطالعاتی، افزایش گزنت‌های پژوهش، تسهیل و رفع موانع مالی و ازاین‌دست برای سفرهای علمی دانشجویان و اساتید، پیشنهاد می‌شود.
- براساس نتایج پژوهش در خصوص مفاهیم حیطه مدیریت مدرسه‌محور، به نظر می‌رسد با توجه به فعالیت نزدیک به شش دهه رشته مدیریت آموزشی در ایران، آن‌گونه که بایسته و شایسته است به حیطه مذکور توجه نشده است؛ بنابراین توجه به مدیریت آموزشی به لحاظ کمی و کیفی به‌عنوان پیش‌نیاز توجه به مفاهیم حیطه مدیریت مدرسه‌محور ضروری است.
- به نظر می‌رسد، انجام پژوهش‌هایی ازاین‌دست، می‌تواند تصویر جامعی از وضعیت پژوهش‌های حیطه تخصصی مختلف، در اختیار علاقه‌مندان و پژوهشگران آن حیطه قرار دهد؛ بنابراین در راستای شناسایی ضعف‌ها و شکاف‌های پژوهشی هر حیطه علمی، پژوهش‌های کتاب‌شناختی ازاین‌دست توصیه می‌شود.
- و بالاخره استفاده و کاربرست نتایج پژوهش‌های انجام شده در حوزه مدیریت آموزشی به‌طور عام و حیطه مدیریت مدرسه‌محور به‌طور خاص به‌عنوان راهکارهای اصلاحی و ترمیمی مدیریت آموزش و پرورش به مدیران و دست‌اندرکاران توصیه می‌گردد.

منابع

- Alyami, R., & Floyd, A. (2019). Female school leaders' perceptions and experiences of decentralisation and distributed leadership in the tatweer system in Saudi Arabia. *Education Sciences*, 9 (1): 1-11.
- Amin Beidokhti, A., Fathi vajargah, K., & Moradi, S. (2017). Structural Analysis of Parameters of School-Based Management on Comparative Theorization. *Journal of New Approaches in Educational Administration*, 8(29): 27-50. (In Persian)
- Bandur, A., Hamsal, M., & Furinto, A. (2021). 21st Century experiences in the development of school-based management policy and practices in Indonesia. *Educational Research for Policy and Practice*, 21: 58-107.
- Buštami, U., Asnawi, M., Nur, E., Saiful, Y., & Melor Md, Y. (2019). A Strategic Performance of School-Based Management for High Schools In Aceh. Indonesia, *Academy of Strategic Management Journal*, 18 (3): 1-7.
- Chuang, K. Y., Chuang, Y.C., Ho, M., & Ho, Y.S. (2011). Bibliometric analysis of public health research in Africa: the overall trend and regional comparisons. *South African Journal of Science*, 107(5-6): 54-59.
- Fu, H. Z., & Ho, Y.S. (2015). A bibliometric analysis of the Journal of Membrane Science (1976-2010). *The Electronic Library*, 33(4): 698-713.
- Fathivajargah, K., Arefi, M., & Zamanimanesh, H. (2013). Investigating the Challenges of International Higher Education in Shahid Beheshti University. *Teaching and learning research*, 20 (3): 35 – 48. (In Persian)
- Grinshtain, Y., & Gibton, D. (2018). Responsibility, authority, and accountability in school-based and nonschool-based management: Principals' coping strategies. *Journal of Educational Administration* 56(1): 2–17.
- Gongora Orjuela, A. (2010). The Importance of Bibliometric Studies. The Orinoquia Case. *ORINOQUIA*, 14(2): 121-122.
- Huang, Y., Zhu, D., Lv, Q., Porter, A.L., Robinson, D. K. R., & Wang, X. (2017). Early insights on the emerging sources citation index (ESCI): an overlay map-based bibliometric study. *Scientometrics*, 111 (3): 2041–2057.
- Hu, J., & Zhang, Y. (2015). Research patterns and trends of Recommendation System in China using co-word analysis. *Information Processing & Management*, 51 (4): 329-339.
- Isa, M.A., Mydin, A.A., & Abdullah, A.G.K. (2020). School-Based Management (SBM) Practices in Malaysia: A Systematic Literature Review. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 10(9): 822-838.
- Karami, R., & Nasiri, F.S. (2019). Investigating the relationship between school-based management style and job success and job adjustment of teachers. *Journal of School Administration*, 8(1): 283-301. (In Persian)
- Khodabandelou, R., Mehran, G., & Nimehchisalem, V. (2018). A Bibliometric Analysis of 21st Century Research Trends in Early Childhood Education. *Revista Publicando*, 5(15): 137-163.
- Mohseni, H. S. (2019). Rethinking Educational Administration Studies in the Past Two Decades: Lessons for the future. *Journal of School Administration*, 7 (4): 135-177. (In Persian)
- Mobin Rahni, Y. (2019). The evolution of theorizing and educational management theories, *3th International Conference on New Research Achievements in the Humanities and Social and Cultural Studies. March, University of Applied Science and Technology*. (In Persian).
- Moradi, S., & Aminbeidokhti, A.A. (2019). The education system and a ten-year lack of an operational model for evaluating the performance of the board of trustee's schools from the perspective of school-based management system. *Journal of Management and Planning in Educational Systems*, 12(22): 101-124. (In Persian)
- Niamehr, V., Parasteh, f., & Alipour, V. (2018). Feasibility study of school-based management research from the perspective of high school principals in Karaj. *Behavioral Sciences Quarterly*, (33): 131-160. (In Persian).
- Nazarzadeh Zare, M., Pourkarimi, S. J., & Rezaeian, S. (2018). Barriers and challenges to international interctions of the faculty members in Iran. *International Journal of Educational Management*, 32 (4): 652-668.
- Nemati, S., Shirbagi, N., Azizi, N., & Nave Ibrahim, A. (2020). Representing the Identity of the

- Educational Administration in Iran with Emphasis on the Articles Published in the Specialized Journals. *Journal of Management and Planning in Educational Systems*, 13 (1): 225-262. (In Persian)
- Pakdel, F., & Khaksefidi, M. (2015). Investigating the history of the formation of educational management in the world, *1th International Conference on Management, Economics, Accounting and Educational Sciences*, June, Sari. (In Persian).
- Rohma, S., Harapan, E., & Wardiah, D. (2020). The Influence of School Based Management and Teacher's Professionalism Toward Teacher's Performance. *Journal of Social Work and Science Education*, 1(1): 13-23.
- Koseoglu, M.A., Rahimi, R., Okumus, F., & Liu, J. (2016). Bibliometric studies in tourism. *Annals of Tourism Research*, 61: 180-198.
- Riswanti, R., Ridwan, R., Sukamto, I., & Hariri, H. (2019). School-Based Management in Indonesia: Decision-Making, Problems, and Problem-Solving Strategy. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research*, 422: 229-235.
- Sharifi, A. (2021). Urban sustainability assessment: An overview and bibliometric analysis. *Journal of the Ecological Indicators*, 121: 107-102, <https://doi.org/10.1016/j.ecolind.2020.107102>.
- Santibanez, L., Abreu-Lastra, R., & O'donoghue, J. (2014). School based management effects: Resources or governance change? Evidence from Mexico. *Economics of Education Review*, 39 (1): 97-109.
- Satari, A., Khodabandelou, R., & Lashgari, M. (2021). Studying the process of research in management with emphasis on the concept of leadership and its implications in management and educational leadership: Abibliographic analysis. *Journal of Management and Planning in Educational Systems*, 13 (2): 121-148. (In Persian)
- Salehi, M., Bazgir, Z., & Ezkat, A. (2020). School-Based Management: Obstacles and Solutions, a Phenomenological Study. *Journal of School Administration*, 8(4): 92-105. (In Persian)
- Taeko, O., & Brent, E.J.R. (2017). Policy promise and the reality of community involvement in school-based management in Zambia: Can the rural poor hold schools and teachers to account?. *International Journal of Educational Development*, 56: 28-41.
- Tansiri, I.Y., & Bong, Y.J. (2018). The Analysis of School-Based Management (SBM) Implementation to the Educational Quality Service of State Junior High School. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research*, 258: 424-426.
- Tabatabaei, F.S. (2016). *Investigating the status of research and its impact on education*. 2th International Conference on Applied Research in Educational Sciences and Behavioral Studies and Social Injuries in Iran. 14 November, Tehran. (In Persian)
- Van Eck, N.J., Waltman, L., Noyons, Ed. C., & Buter, R.K. (2010). Automatic Term Identification For Bibliometric Mapping. *Scientometrics*, 82: 581-596.
- Van Eck, N., Waltman, L. (2020). VOSviewer Manual for VOSviewer version 1.6.14. Leiden University. https://www.vosviewer.com/documentation/Manual_VOSviewer_1.6.5pdf
- Vosner, H. B., Kokol, P., Bobek, S., Zeleznik, D., & Završnik, J. (2016). A Bibliometric Retrospective of The Journal Computers In Human Behavior (1991-2015). *Computers in Human Behavior*, 65: 46-58.
- Zhu, J., & Liu, W. (2020). A Tale of Two Databases: The Use of Web of Science and Scopus in Academic Papers. *Scientometrics*, 123: 321-335.

